

בתי המשפט

א 007127/04		בבית משפט השלום בירושלים	
תאריך: 06/07/2006		כבוד השופט רם וינוגרד	
בפני:		ע"י ב"כ	

- בעניין:
1. עיצוב המנוח אורן חזן ז"ל
 2. מכלוף חזן
 3. דוניס חזן
- ע"י ב"כ עו"ד דורון גנסינ

התובעים

נ ג ד

1. אוחיון בן דויד אברהם
 2. כלל חברה לביטוח בע"מ
 3. אבנר איגוד לנפגעי רכב בע"מ
- ע"י ב"כ עו"ד זיו מנדלוביץ

הנתבעים**פסק דין**

1. המנוח אורן חזן ז"ל, יליד 24.8.1978, הלך לבית עולמו עקב פגיעה קטלנית בתאונת דרכים מיום 20.4.04 והוא כבן עשרים וחמש שנים ומחצה בלבד. תובענה

זו עניינה בפיצוי שיש לשלם לעזבונו של המנוח על פי הכללים שהנחיל המחוקק בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: חוק הפיצויים).

2. בטרם תדון שאלה חישוב הפיצויים על פי אמות המידה שבחוק ובפסיקה, שומה עלינו לזכור כי כל פיצוי שהוא לא ישווה ליגון ולכאב הנפש שנגרמו לבני משפחתו של המנוח. החוק, והפסיקה העקבית והעדכנית, מצווים כי החישוב יערך על פי אמות מידה ברורות וקבועות, והחישוב יסתכם בשקלים ואגורות. די אם נזכיר לענין זה את דבריו המאירים של השופט חיים כהן בע"מ 489/79 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' עזבון ויולט צאיג ז"ל, פ"ד לה(2) 123, 136ב-ד ובעמ' 137ה-ו:

"זאת היא הגישה הרכושנית המובהקת, שהצטיינו בה שופטי אנגליה של המאה החולפת, ויורשיהם שבמאה הנוכחית קיבלו מהם כתורה שאין עליה עוררין - ואף אנחנו, שמצווים היינו בגזירת החוק לפרש את פקודת הנזיקין [נוסח חדש] מתוך הזיקה למשפט המקובל האנגלי, הלכנו אחריהם כצאן אחרי הרועה. איש לא שאל עצמו, שמא אינה הולמת גישה רכושנית וחומרית ומטריאליסטית גרידא את קיפוח חיי האדם המשמש עילה לתביעת הפיצויים, או שמא שעה שעומד שופט מול פני המוות שלקח מן התובעים את שאר-בשרם, שומה עליו להתייחס לאבידתם כמות שהיא, והיא אינה ענין של לירות ושילינגים בלבד..."

כך גזירת המחוקק היא, שאין התלויים זכאים לפיצויים על כאבם וסבלם בהילקח מהם לפתע ושלא בדרך הטבע אביהם או אמם, בנם או בתם, או בן-זוג - גזירה שאין בה לא טעם ולא צדק, אבל היא מתחייבת מלשון החוק. מה שאינו מתחייב מלשון החוק, ועל-כן מותר ויהא לנו לזרא, הוא חישוב ההפסד הגשמי בלירות ובאגורות כדרך מאזן של רווחים והפסדים; הפסד גשמי זה בגדר נזק כללי הוא ועניין לשומא דבי דינא".

3. לדברים אלה, שתלף חצי יובל מאז כתיבתם אולם טעמם לא פג, אין אלא להצטרף. דומה כי טוב היה עושה המחוקק אילו בחר לילך בגישה המוצעת כיום על ידי מלומדי המשפט, המעניקה לעזבון המנוח פיצוי מוגבר בגין הנזק הלא

ממוני בגין מות יקירם, ואינה נכנסת לחישובים ספקולטיביים ובעלי בסיס תיאורטי מסופק בנוגע לאובדן חסכון עתידי או אובדן הכנסה (השוו " גלעד בעקבות פסק-דין עזבון אטינגר – לשאלת הפיצוי הראוי על נזקי 'השנים האבודות' עלי משפט ד (תשס"ה) 47, 80-79; להלן – גלעד; א' פורת "שנים אבודות, הפסד השתכרות ומחירה של הריגה" ספר לזכרו של פרופ' מנשה שאוה (דניאל פרידמן, עורך, טרם פורסם, בפרק 3 למאמר; ראו גם החלופה השניה לסעיף 1)470 לתזכיר חוק דיני ממונות). אומנם גם פתרון מעין זה עלול לעורר קשיים, שהרי דאבון לבם של הקרובים – מי ישורנו? עם זאת, לסוגיה זו ניתן להעניק פתרון אחיד, בדומה לזה הקבוע כיום בחוק הפיצויים אך בסכום גבוה בשיעור ניכר. לא למותר לציין כי הסכום הקבוע בחוק כיום בגין כאבם ויגונם של קרובי המנוח, המסתכם בסכום העומד בקירוב על 42,000 ₪, דומה בעיני רבים כלעג לרש. כל אוצרות תבל לא ישיבו את המת לחיק משפחתו, אך מן הראוי היה כי סכום הפיצוי ישקף לכל הפחות גישה ממשית יותר לערכם של חיי אדם.

4. לאחר אקדמות מילין אלה, יש לדון בטענות הצדדים לגופן. לאחר שאביו של המנוח ותברו של המנוח העידו בפני היום, והצדדים סיכמו טענותיהם בעל-פה, עולה כי עיקר מחלוקתם של הצדדים סובב את השאלה מה בסיס השכר שיש להביא בחשבון עת ינתן הפיצוי בגין הילכת "השנים האבודות" (שעניינה נדון בע"א 140/00 עזבון אטינגר נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי, פ"ד נח(4) 486). אין עוד חולק כי הלכה זו חלה על חוק הפיצויים (ראו ע"א 8022/00 רז נ' צור, מיום 19.3.06) ותחולתה רטרוספקטיבית (רע"א 8925/04 סולל בונה בניין ותשתיות בע"מ נ' עזבון אלחמיד, מיום 27.2.06). לטענת הנתבעים אם יקבע כי בסיס שכרו של המנוח נפל מהשכר הממוצע במשק, או אז יש לקבוע כי שיעור החסכון נופל מאמת המידה של 30% שנקבעה בהילכת פינץ (ע"א 10990/05 פינץ נ' הראל חברה לביטוח בע"מ, מיום 11.4.06), ואת האמירה בהילכת פינץ יש לקרוא כאומרת למעשה כי רק אדם שהכנסתו עולה על 70% מהשכר הממוצע במשק צפוי לחסכון, ובהתאם לחשב את החסכון. עוד טוענים הנתבעים כי ההנחה שהאדם הממוצע חוסך 30% מהכנסתו עומדת בניגוד לנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. טענה אחרונה שבפי הנתבעים עניינה בצורך, לשיטתם, בניכוי הירושה שנפלה בחלקם של התובעים, וזאת על פי פרשנותם לאמור בע"א 5/84 יחזקאל נ' אליהו חברה לביטוח בע"מ, פ"ד מה(3) 374; להלן: הילכת יחזקאל). טענות אלה ידונו כסדרן.

בסיס השכר של המנוח

5. מהראיות שהוצגו בפני בית המשפט עולה כי המנוח לא שירת בצבא מסיבות שפורטו על ידי אביו. מכאן כי עובר לתאונה עמד לרשותו פרק זמן של למעלה משבע שנים להתערות בשוק העבודה. התובע עבד כמטפל בחיות בבית החולים חדסה עד ליום 14.1.03, בו סבל מפגיעה בגבו כתוצאה מהרמת כלובים של חיות. אין מחלוקת כי בשנת 2002 עמד שכרו הממוצע בהדסה על 4,022 ₪ נטו לחודש (נומינלית). עד ליום מותו, כשנה ושלושה חודשים לאחר הפגיעה בעבודה הדסה, לא שב התובע לעבודה.

6. אביו של התובע וחברו שי מזרחי תיארו שניהם בתצהיריהם את עיסוקו של התובע בשיפוץ מכוניות ומכירתן. האב הבהיר בעדותו כי העניין החל כתחביב, וכי המנוח עסק ביפוי המכוניות שרכש ולעיתים בפתרון בעיות מכניות. אורן ז"ל התלהב משוק המכוניות ורצה להקים מגרש למכירת מכוניות מיוחדות אותן ירכוש, ישפץ וימכור. לדבריו לא עלה בידי המנוח לשפץ מכוניות רבות, מאחר ועבד במשרה מליאה. הוא תיאר את המנוח כאדם נמרץ ובעל שאיפות, המצלית בכל מעשיו ואהוב על הכל. אף כי המנוח לא עבד במקום עבודה מסודר מאז תאונת העבודה, נתנו לו אישור לחזור לעבודה (עמי' 6 לפרוטוקול, שורה 14 – עמי' 7 לפרוטוקול, שורה 11).

7. בפני בית המשפט הוצגו מסמכים המעידים על לפחות ארבעה רכבים שהיו ברשות המנוח בתקופות שונות. רכב מסוג סאאב 900 קבריוולט, שנרכש ע"י המנוח ביום 14.9.03 ושופץ על ידיו לדברי אביו, נמכר בסכום של 60,000 ₪ לאחר מותו. רכב נוסף, מסוג מאזדה משנת 1994, נמכר אף הוא לאחר מותו. כן הוצגו אישורים לפיהם רכש טרקטורון בתודש מרץ 2002 ורכב מסוג הונדה סיויק בחודש ספטמבר שנת 2002, אותו מכר, ככל הנראה, בתודש יולי 2003. גם פרוט הפקדונות מחשבון הבנק של המנוח הוצג וממנו עולה כי נכון ליום הידרשו לשיבה של מעלה עמד לרשותו חסכון של 25,699 ₪. אביו של התובע העיד (ועדותו עשתה רושם מהימן) כי מלבד סכום זה הותיר המנוח סכום של \$7,000 בכספת, וסכום זה, יחד עם הסכום ששולם מביטוח החיים שרכש לעצמו המנוח (ביום 1.3.03, לאחר תאונת העבודה) שימשו שניהם להקמת ישיבה על שמו של המנוח לאחר מותו.

8. אף כי המנוח לא היה ילד רך לשנים, ואף לא "בתחילת דרכו המקצועית" ממש, הרי שלא ניתן לאמר כי כושר השתכרותו בחגיעו לגיל 25 שנה משקף את כושר ההשתכרות לתוחלת חייו. המנוח הוכיח כבר בגיל צעיר יחסית כושר השתכרות בעבודה בסכום של 4,000 ₪ נטו לתודש או אף למעלה מזה (המל"ל קבע למנוח בעקבות תאונת העבודה, לעניין דמי הפגיעה, בסיס שכר רבע שנתי המצביע על שכר ברוטו של 5,450 ₪), ובנוסף לו נראה כי זכה להכנסות נוספות מעיסוקיו האחרים. חברו שי מזרחי תיאר כי המנוח אהב לסחור, ועשה כן בהצלחה. הכספים והרכוש שהותיר אחריו מעידים אף הם על יכולתו להשתכר או על חיים חסכניים במיוחד. יש אומנם להניח כי מאחר והמנוח גר בבית הוריו הרי שרכיב הוצאותיו לא היה גבוה. עם זאת, בעת מותו עמדו לרשות המנוח חסכוניות בסכום של קרוב ל- 60,000 ₪ (כולל הסכום בדולרים; לעניין זה לא הובאה ראיה נוספת על דברי האב, אולם גם ב"כ הנתבעות לא טען כי יש לדחות את עדות האב בעניין זה). לכך יש להוסיף את רכבו מסוג סאאב שנמכר לאחר מותו ב- 60,000 ₪ ואולי רכב נוסף שנמכר בסכום לא ידוע. יש גם לזכור כי עובר למותו לא עבד במקום עבודה מסודר במשך למעלה משנה. מאחר והמנוח עבד בהדסה כשנה בלבד, לא יתכן כי סכום זה נחסך באותה עת (הסכום עולה כדי כפליים ומעלה על מלוא הכנסתו באותה שנה). המסקנה היא כי למנוח היו הכנסות נוספות, שקשה לאומדן, כמו שקשה לאמוד את שיעור הוצאותיו האישיות באותה עת.

9. לנוכח כל האמור לעיל, ומתוך שהמנוח היה אדם צעיר, באמצע שנות העשרים לחייו, שטרם בחר לעצמו נתיב ברור בחייו, הגעתי לכלל מסקנה כי גם בעניינו יש להחיל את ההנחה, שלא לאמר ההלכה, לפיה יתבסס החישוב על בסיס השכר הממוצע במשק. מהעדויות עולה כי היה ברוך כשרונות; שכרו עובר לתאונת העבודה (בגינה נקבעה לו תקופת אי כושר של שלושה חודשים) עמד על למעלה מ- 4,000 ₪ נטו; הוכח לכאורה קיומן של הכנסות נוספות מעבר לשכר זה ושל חסכון בקנה מידה נכבד; ואף בחירתו לרכוש לעצמו ביטוח חיים בגיל צעיר עוד טרם הקים משפחה מצביעה על אדם שקול ומחושב. בפני המנוח עמדו 42 שנות השתכרות בקירוב. ההנחה כי אמת המידה לצורך חישוב אובדן כושר ההשתכרות בתקופה ארוכה כל כך תבוסס על שנות עבודה קצרות, ככל הנראה בעיסוקים משתנים חלק מהתקופה, ובטרם נבחר נתיב ברור בחיים, אינה עולה בקנה אחד עם ההגיון שבבסיס הפסיקה. כך אף נקבע בפסקה 11 להילכת פינץ' "שומה זו

יאה היא גם לגבי מי שאינו קטין אך בשל גילו או בשל סיבות אחרות טרם נוצרה לו 'היסטוריה' אישית ותעסוקתית המאפשרת שומה אינדבידואלית". דומה שדברים אלה נאמרו לענייננו ממש.

חסכון בשיעור הקטן מ- 30%?

10. מאחר והגעתי לכלל מסקנה כי יש לבסס את החישוב על פי אובדן החסכון ב"שנים האבודות" על בסיס השכר הממוצע במשק, פטור אני מלדון בטענות הנוגעות לשאלת שיעור החסכון במקרה בו היה מוכח הפסד בשיעור אחר. במקרה דנא הוברר כי אין כל בסיס לסטייה מהקביעה לפיה החסכון הצפוי עומד על שיעור של 30%.

11. עם זאת ומעבר לצורך אעיר כי הרטוריקה בה נוקטת הילכת **פינץ** מובילה למסקנה ההפוכה מזו לה מבקש להוביל ב"כ הנתבעים. כך נקבע שם כי המגמה היא "לחעמיד את הפיצוי על שיעור של 30% מבסיס השכר, שהוא בדרך-כלל השכר הממוצע במשק... שיעור זה עשוי להשתנות בהתקיים, במקרה מסויים, נסיבות ספציפיות המצדיקות זאת" (בפיסקה 10 להילכת **פינץ**) וכי "הבחירה לפסוק את הפיצוי לניזוק חסר-התלויים לפי שיעור של 30% **מצטרפת** לתזקה עובדתית קיימת – זו הקובעת כי מקום בו העתיד המקצועי של הניזוק לוט בערפל, יש ברגיל לעשות שימוש בנתון של השכר הממוצע במשק" (פיסקה 11 להילכת **פינץ**; ההדגשה הוספה – ר.ו.). "הצטרפות" החזקות מלמדת על כי לכל אחת חיות בפני עצמה. לכך יש להוסיף כי לו היתה כוונת בית המשפט כי בכל מקרה בו קמה סטייה כלפי מטה מהשכר הממוצע במשק יש מקום לשנות מהשיעור של 30%, לא די היה באמירה "שיעור זה עשוי להשתנות בהתקיים, במקרה מסויים, נסיבות ספציפיות המצדיקות זאת", אלא יש להניח כי הדברים היו נאמרים במפורש.

12. לכך יש להוסיף כי מבחינה עיונית ספק אם היה מקום מלכתחילה להעניק ליורשים את ערך החסכון דווקא ולא את ההוצאות שאמור היה המנוח להוציא במהלך חייו (ראו בהרחבה **גלעד**, בעמ' 77; השוו גם חלופה א' לנוסח המוצע לסעיף 469 בתזכיר חוק דיני ממונות), ויש גם מקום לתחות מדוע הוענק לעובד רק הפסד החכנסה בשנות החשתכרות ולא הנוקים הממוניים האחרים בתקופה זו או הנוקים הממוניים והלא ממוניים לאחריה (**גלעד**, בעמ' 57). נראה כי הדרך

אותה ברר בית המשפט העליון בהילכת פינץ נועדה להגיע ל"רף פיצוי עקבי" ובלתי מפלה, כלשונו, תוך התחשבות בכל אותן הסתייגויות וספקות לכאן ולכאן, ובדרך זו יש לקוראה. לפיכך לא הייתי נוטה לסטות מההנחה לפיה יש לבסס את החישוב על בסיס 30% מבסיס השכר, אלא במקרים בהם קיימים נתונים ספציפיים ברורים.

13. בשולי הדברים אעיר כי גם ההנחה העולה מסיכומי הנתבעים, לפיה אדם אוכל את פרי עמלו בשנות הפנסיה ואינו משתכר כלל, אינה עולה בקנה אחד עם ההנחה לפיה זוכה האדם הממוצע, המשתכר שכר ממוצע, גם לפנסיה ממוצעת. נראה כי בכך יש כדי להמתיק מביקורתנו של גלעד על צמצום הפיצוי לתקופת ההשתכרות. במקרים הרגילים זוכה אדם לפנסיה בשיעור 70% משכרו. מאחר וההנחה היא כי הוא הוסך 30% משכרו, הרי שעם הגיעו לגיל פנסיה לא יחסוך עוד, אך ימשיך לזכות להכנסה מפנסיה המשקפת את החלק שהוצא קודם לכן על הוצאותיו השוטפות. ממילא בשנים אלה נגרם נזק נוסף, אך גם לא צומח "רווח" כנטען.

ניכוי הירושה מתביעת העזבון

14. לטענת הנתבעים יש לנכות מהפיצוי לו זכאים היורשים את הירושה לה זכו בעין. טענה זו מבסס הוא על הדברים שנאמרו מפי השופט [כתוארו אז] ברק בהילכת יחזקאל, בעמ' 384-ב-ג:

"נראה לי כי המסקנה העולה משיקולים אלה היא זו: בהעדר נתונים מיוחדים, ההנחה צריכה להיות, כי ההפסד הנגרם לתלויים בגין אבדן גידול אפשרי בנכסיו של התומך בעתיד מקוזז את טובת ההנאה הנובעת מההאצה. כן יש להניח כי כספי העזבון היו משמשים בין כה וכה את המשפחה כולה. בנסיבות אלה, אין להתחשב בהאצה כלל. עם זאת, עשויים להיות סוגי מקרים (כגון הורים זקנים) בהן ברי או ניתן לשכנע כי טובת ההנאה הבאה מההאצה עולה על הנזק הנגרם על ידה. במצב זה ובו בלבד יש להתחשב בהאצה" [ההדגשה הוספה – ר.ו.].

15. הנתבעים וטוענים כי מאחר ומדרך הטבע לא היו זוכים ההורים לרשת את בנם, הרי שעה שכך הם פני הדברים, ולנוכח הדברים המפורשים שהובאו לעיל, יש לנכות את כל הסכומים שהגיעו לידי ההורים כתוצאה ממות המנוח, קרי: החסכוניות ושווי הרכב או הרכבים.

16. אומנם אין חולק כי מקום בו הוריו של המנוח הם התלויים בו, יש לנכות את שווי העזבון מתביעתם כתלויים (דוד קציר פיצויים בשל נזק גוף (מהדורה חמישית, תשס"ג) 1239, 1251-1252). אלא שאין הנדון דומה לראיה, שהרי במקרה דנא הוריו של המנוח אינם תלויים וכל תביעתם אינה אלא כעזבונו. קיים שוני מהותי בין תביעת התלויים, התובעים על הנזק הכלכלי שנגרם להם עקב מות התומך, לבין תביעת העזבון. העזבון בא בנעליו של המנוח מכוח הוראת סעיף 19 לפקות הנזיקין [נוסח חדש], החלה גם במסגרת חוק הפיצויים (מכוח הוראת סעיף 4(א) לחוק הפיצויים). ממילא לא ניתן לנכות מהעזבונו, שאין הוא משקף אלא את המנוח עצמו על שלל נכסיו, את הזכויות שעמדו למנוח עצמו. המנוח היה בעל רכוש. רכוש זה עובר לעזבונו. ברכושו נכלל הרכוש בעין – תפציו. כן נכלל ברכושו הרכוש העומד לצאת לפועל, כושר ההכנסה, אותו היה מנצל במהלך ימי חייו. זה גם זה נגרעו ממנו עם מותו, ואין האחד מוציא מידי השני. השניים גרים זה בצד זה, והעזבון זכאי גם לשניהם. ממילא לא ניתן לנכות מהעזבונו את "זכיינותו" כעזבונו, שהרי המנוח לא "זכה" במאומה כתוצאה ממותו בעוולה. ניכוי מעין זה אפשרי רק בעת בה תובעים ההורים כתלויים, שאז ניתן לנכות מתביעתם המייצגת נזק כלכלי שנגרם להם את ה"זכיינה" הכלכלית בכובעם כיורשים.

17. לפיכך אין לקבל את הטענה שיש מקום לניכוי הרכוש לו זכה העזבונו כתוצאה הממות המנוח, מתביעת העזבונו לפיצוי בגין אובדן ההשתכרות בשנים האבודות.

הפיצוי לו זכאים התובעים

18. על פי החישוב שערך ב"כ התובעים זכאי העזבונו לפיצוי בגין אובדן ההשתכרות מהיום ועד לגיל 67, על בסיס השכר הממוצע נטו כפי שהוא ידוע היום ותסכון צפוי של 30%, בסכום של 557,240 ₪. לסכום זה זכאים התובעים.

19. לעבר נראה כי יש לערוך חישוב מופחת, מאחר ומניתוח הראיות לעיל עולה כי המנוח טרם הגיע לשלב בחייו בו השתכר את השכר הממוצע במשק (אך נראה כי היתה לו הכנסה מסויימת, אף אם לא עבד בעבודה מסודרת). לפיכך אני קובע כי לתקופה מאז התאונה ועד היום ישלמו הנתבעים לתובעים סכום של 33,000 ₪. הסכום כולל הפרשי הצמדה וריבית מאמצע התקופה ועד היום.

20. אין מחלוקת כי בגין הנזק הלא ממוני על הנתבעים לשלם לתובע סכום של 40,030 ₪.

21. אשר להוצאות הקבורה והמצבה: אביו של המנוח הציג קבלות לפיהן שולם סכום של 8,500 ₪ עבור המצבה, וסכום של 11,100 ₪ בגין סעודת האבלות. האב טען להוצאות נוספות בתקופת השבעה, אך לא הוצגו קבלות בגינן. משכך הם פני הדברים, ומאתר ויש להניח כי במהלך ימי השבעה היו הוצאות נוספות על כיבוד למנחמים, אני פוסק לתובעים סכום של 24,000 ₪ בגין כלל הוצאות הקבורה, האבל והמצבה. הסכום כולל הפרשי הצמדה וריבית עד ליום מתן פסק-הדין.

סוף דבר

22. לנוכח כל האמור לעיל אני מחייב את הנתבעים לשלם לתובעים את הסכומים דלהלן:

א. אובדן השתכרות ב"שנים האבודות" (עד היום ולעתיד)	₪ 590,240
ב. נזק לא ממוני	₪ 40,030
ג. הוצאות אבל, קבורה ומצבה	₪ 24,000
סה"כ	₪ 654,270

23. לסכום זה יש להוסיף את הוצאות המשפט וכן שכ"ט עו"ד בשיעור 13% ומע"מ. אם הסכום לא ישולם עד ליום 6.8.06 הוא ישא הפרשי הצמדה וריבית כדין מהיום ועד ליום תשלומו בפועל.

24. בטרם חיתום אשוב ואשלח תנחומי למשפחתו של המנוח, ולוואי ולא ידעו עוד דאבה.

המזכירות תשלח העתק מפסק-הדין לצדדים.

ניתן היום, י' בתמוז תשס"ו (6 ביולי 2006) בהעדר הצדדים.

רם וינוגרד 54678313-7127/04

רם וינוגרד, שופט

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה